

Opleidingen Vrijwillige Terugkeer

Inleiding

Hetgeen voor u ligt is een overzicht van de opleidingsmodules Vrijwillige Terugkeer (VT). De modules behandelen zowel algemene (AM), als trainings (TM) - en specifieke (SM) thema's en hebben als doel de hulpverlener te ondersteunen het thema Vrijwillige Terugkeer in zijn (of haar, uiteraard) dagelijkse jobinvulling te integreren.

Deze modules worden gegeven door vrijwillige terugkeerbegeleid(st)ers van de dienst VT binnen Fedasil, het Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers, en worden hierin bijgestaan door medewerkers van de Internationale Organisatie voor de Migratie (I.O.M., het migratiebureau van de V.N.) en Caritas International Belgium.

De cel Vrijwillige Terugkeer.

vrijwilligeterugkeer@fedasil.be

1. Algemene modules VT (AM)

Deze modules behandelen het thema VT in het algemeen en zijn gericht naar het geheel van eerstelijns hulpverleners en welzijnsmedewerkers. In de opvangstructuren voor verzoekers van internationale bescherming maken deze modules deel uit van de verplichte basisintroductie voor nieuwe medewerkers.

AM1 Wat houdt VT in en hoe wordt dit aangebracht in de opvangcentra?

Deze opleidingsmodule reikt basiskennis aan: wat houdt het VT-programma in, wie is het doelpubliek, welke zijn de stakeholders etc.

AM2 Hoe stel ik een dossier VT op, waar dien ik het in en hoe wordt dit opgevolgd?

Hoe een dossier opmaken, indienen en opvolgen?

Doorverwijzing naar de Fedasil Terugkeerloketten en I.O.M. / Caritas Int. Pre-departure en post-arrival afstemming.

2. Trainingsmodules VT (TM)

Deze modules gaan dieper in op bijzondere thema's, gelinkt aan VT. Onderverdeeld in een aantal trainingsmodules, is het mogelijk een opleidingsprogramma op maat samen te stellen. Dit aanbod richt zich binnen een opvangstructuur tot een groep medewerkers (onthaalmedewerkers bv.), of richt zich naar een 'beroepsgroep' van verschillende opvangstructuren (zorgkundigen, sociaal werkers, NBMV-medewerkers etc). Op vraag in te plannen, dus.

TM1 De dubbele rol van de consulent

Terugkeerbegeleiding is van toenemend belang in het beheer en beleid van migratie. In die zin is vrijwillige terugkeer niet enkel gericht op de individuele, sociale begeleiding maar neemt het ook beheersdoelstellingen waar. Een terugkeerconsulent vervult bijgevolg een dubbele rol. Tegengestelde belangen en verwachtingen kunnen echter rolstress en ambivalentie veroorzaken. Deze trainingsmodule richt zich op het bespreekbaar stellen van rolstress. De deelnemers leren hun visie op terugkeer en hun positie te bepalen. Een ondersteunend kader wordt ontleend aan hulpverlening en reikt preventie en oplossingen (*zie ook: aangepaste interactie*) aan.

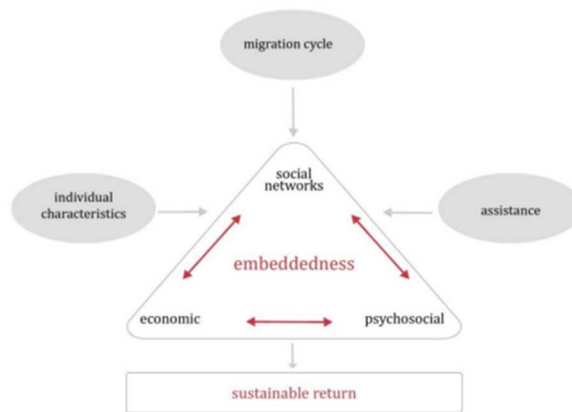

Figuur 6. Frontlijmedewerker in 'boundary-spanning'-positie

TM2 Duurzame terugkeer

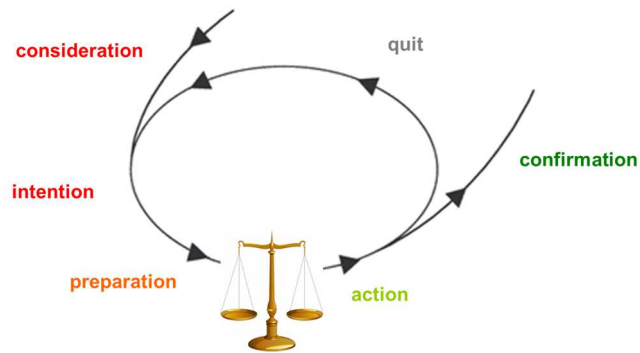
Duurzaamheid is een doel van Vrijwillige Terugkeer. In deze module worden twee visies uitgewerkt. Een eerste is de juridisch-legale visie waarbij terugkeer nieuwe of circulaire migratie tracht te voorkomen. Een andere visie is breder en neemt de condities van terugkeer naar het bestemmingsland in aanmerking. Een Europees aanvaard model is het Embeddedness-model, waarbij zowel materiële, psychische als sociale

factoren worden behandeld. Zoals de naam aangeeft, ligt de focus daarbij op de herintrede in de familie en de inbedding in de lokale gemeenschap. Deze opleiding maakt gebruik van de DVD 'Back to Lagos' en gaat interactief te werk.

TM3 De verandercirkel / de terugkeerbeslissing

Deze opleidingsmodule leert de cursist aansluiting te vinden bij het beslissingsproces van de migrant. Het beslissen tot VT is een mentaal proces en vraagt tijd en voorbereiding. De verandercirkel (of ook: 'the stages of change') benaderen elke belangrijke beslissing als een gefaseerd proces waarin verandering centraal staat. In deze training staan de cursisten stil bij deze visie -die ontleend is aan de zorgsector- en vertalen die naar de terugkeerbeslissing. Deze zienswijze staat ons toe de ambivalentie en weerstand die (de overweging tot) terugkeren oproept een plaats te geven, en het te beschouwen als een normaal psychisch proces. Het beeld is echter afhankelijk van de fase waarin de migrant zich bevindt. Deze opleiding kan starten vanuit een (door de cursisten aangebrachte) case-study, bij voorkeur een moeilijk verlopen begeleiding. Er wordt een inductieve werkwijze gevolgd: vanuit de reacties van de deelnemers wordt het model 'De verandercirkel' uitgelegd en toegepast.

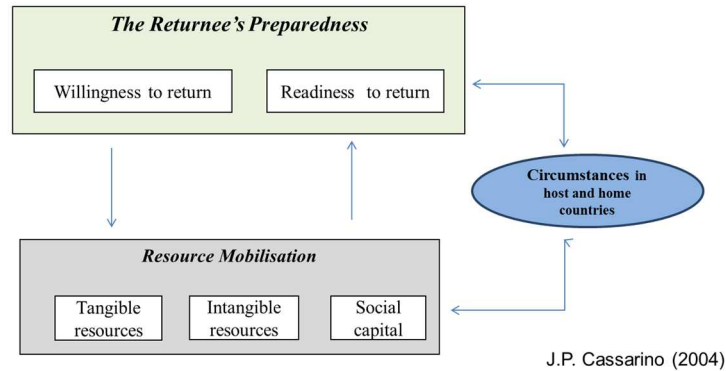

TM4 Motiverende gesprekstechnieken

Counseling of het voeren van terugkeergesprekken, worden als een belangrijk instrument van terugkeerbegeleiding genoemd. De gesprekstechnieken die ermee samengaan zijn vrij specifiek. Ze zijn een rechtstreekse toepassing van het model 'De verandercirkel'. Motiverend Interviewen (MI) reikt ons een set gesprekstechnieken aan: (1) open vragen stellen, (2) reflectief luisteren en (3) informeren op maat. Ze veronderstellen bij de consulent een aangepaste houding, willen ze oprecht en effectief zijn. Deze houding is gericht op het versterken van de intrinsieke motivatie, het opheffen van ambivalentie en het versterken van zelfeffectiviteit. Realistische vraagstelling staat centraal.

TM5 Terugkeer voorbereiden

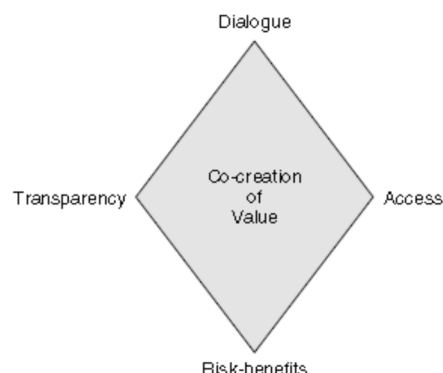
In deze module ligt de focus op 'Resourcing', als voorbereiding tot terugkeer. Bereidheid tot terugkeer is onvoldoende voor een duurzame terugkeer. Om zich goed voor te bereiden is een proces van resourcing nodig. Professor Cassarino (College of Europe) stelt in een studie -die als referentie wordt beschouwd- dat deze voorbereiding niet enkel materieel, maar ook niet-materieel en netwerkend is. Hij sluit hierbij aan bij het 'Embeddedness'-model van duurzame terugkeer. Deze training legt de nadruk op het afstemmen van pre-departure en post-arrival interventies, de rol van de terugkeer- en reïntegratiepartners, en de mogelijkheden van assesmenttools.

TM6 Waarde creëren tijdens een gesprek

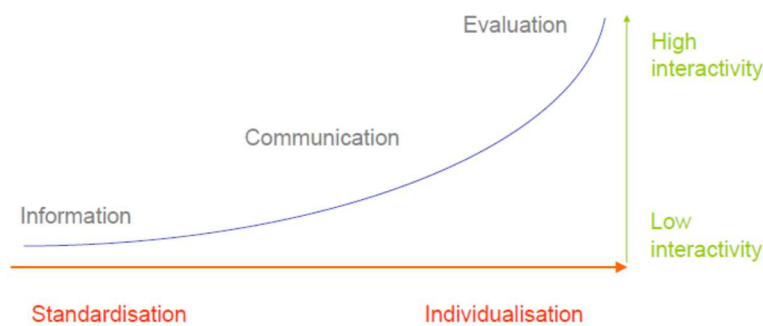
Tijdens terugkeergesprekken wordt getracht een dialoog tot stand te brengen met uitwisseling van informatie, ondersteuning bij de beslissing en het afwegen van voor- en nadelen van verschillende opties. De meerwaarde wordt dus hoofdzakelijk samen gecreëerd.

Deze training bespreekt de vier dimensies die de co-creatie van waarde kunnen bevorderen. Het "Dart-model" beschrijft ze als: (1) het verlenen van toegang tot informatie, (2) het aangaan van dialoog, (3) transparantie in rollen en verantwoordelijkheden en (4) het kunnen afwegen van voor- en nadelen. De module richt zich tot eerstelijnsmedewerkers om zich bewust te worden van deze factoren als opportuniteiten om de interactie te bevorderen. Ook diensthoofden hebben belang bij deze module. De dimensies zijn goed te managen en daarmee ook de potentiële waarde van terugkeergesprekken. De module wordt afgesloten met de combinatie van de dimensies (keuze en vertrouwen) en een reflectie over transparantie.

TM7 Aangepaste interactie

Een uitgangspunt van terugkeerbegeleiding is het voortdurend contact leggen en contact behouden met de migrant. Dit contact evolueert tijdens de hulpverleningsrelatie en volgt vaak het verloop van de verblijfsprocedure of het veranderen van de verblijfsstatus. Standaardinformatie wordt gaandeweg geïndividualiseerd tot persoonlijke informatie. Samen met deze dialoog evolueert de interactie tussen consulent en migrant. Deze twee aspecten zijn met elkaar verbonden. In deze module wordt besproken hoe dit bewust te hanteren. Onder meer is het op die manier mogelijk onnodige weerstand bij de migrant én de consulent te vermijden.

3. Specifieke modules (SM)

Deze modules behandelen thema's, gelinkt aan een specifieke actualiteit of aan een bepaalde doelgroep.

Afhankelijk van het onderwerp, kan dit met meerdere partners -intern of extern aan Fedasil- gebracht worden. Worden eerder occasioneel georganiseerd.

SM1 Niet-Begeleide Minderjarige Vreemdelingen (NBMV)

In deze module wordt ingegaan op de visie achter het VT-programma voor NBMV en wie de betrokken partijen zijn. Voorts wordt er dieper ingegaan op hoe een terugkeer een Duurzame Oplossing kan zijn en hoe het zijn plaats heeft in een toekomstoriëntering voor alleenstaande jongeren. Deze module richt zich zowel naar eerstelijns werkers als naar voogden.

SM2 Hoe VT bespreekbaar maken met een NBMV?

Thema's als gesprekshouding, sleutelmomenten, keuzebeperking, afhankelijkheid en loyaliteit komen aan bod. Ruime aandacht voor gesprekstechnieken. Deze module richt zich zowel naar eerstelijns werkers als naar voogden.

SM3 Slachtoffers Mensenhandel

Deze module richt zich specifiek naar diensten en voorzieningen (zowel welzijn als politieel) die mogelijks met slachtoffers van mensenhandel in aanraking komen en onvoldoende vertrouwd zijn met de VT-mogelijkheid. Het wil deze diensten en voorzieningen duidelijke doorverwijskanalen aanreiken en kort ingaan op hetgeen er in bestemmingslanden aan gerichte re-integratieondersteuning gedaan kan worden.

SM4 Families met kinderen

Deze module staat stil bij het nut (en de wijze waarop) om kinderen op een leeftijdsadequate manier bij de voorbereiding tot VT te betrekken. Thema's als ouderrol, afscheid nemen, het onderhouden van contacten en het vlot kunnen instappen in vervolgonderwijs na terugkeer worden besproken. Voorts maken de cursisten kennis met een praktische tool die hen ondersteunt in het werken met gezinnen met kinderen. Ook de brochure die zich richt naar ouders en het Doe Boekje voor kinderen komen aan bod.

SM5 AMAAR (Adapted Medical Assistance After Return)

Op welke manier kan een VT duurzaam zijn voor migranten met een complexe medische problematiek? Hoe verloopt de voorbereiding van zulke terugkeer en welke aangepaste ondersteuning kan er in het bestemmingsland geboden worden? Deze module richt zich naar (para-)medische hulpverleners: artsen en verpleegkundigen, maar ook maatschappelijk werkers in gezondheidsvoorzieningen.